

יד מהרש"א
מסכת בבא בתרא
פרק יש נוחלין
חלק ד'
קכז: עד קלג:

מפתח

דף קכז:	3
רשב"ם ד"ה וחזר ואמר	3
תד"ה בנכסים	4
דף קכח:	5
רשב"ם ד"ה באבא דאבא	5
תד"ה הכי גרסינן ונשבע	6
דף קכט ודף קכט:	9
רשב"ם ד"ה וריש לקיש אמר לעולם לא קנה וד"ה לא קשיא	9
תד"ה אי לאפוקי	12
דף קל:	14
רשב"ם ד"ה וכי תימא	14
תד"ה שיכול ותד"ה תלמוד לומר בעמוד ב'	18
דף קל:	23
תוספת ד"ה תלמוד לומר	23
דף קלא ודף קלא:	24
תד"ה ושמע מינה ותד"ה דילמא	24
דף קלא:	29
רשב"ם בהג"ה בנו	29
דף קלב:	33
תד"ה למחצה לשליש	33
דף קלב:	34
ד"ה מכלל דתנא קמא	34
דף קלג:	37
רשב"ם ד"ה דלמא	37
דף קלג:	38
רשב"ם ד"ה דייני	38

דף קכז:

רשב"ם ד"ה וחזר ואמר

(1) עיקרים

(א) חלק א'

(i) על עבד לשמש רבו יותר משימוש בן לאב

(ב) חלק ב'

(i) אב יש לו חיבה יתירה לבנו

(ii) רב לית ליה חבה יתירה לעבדו

(2) עכשיו

(א) "עבדי וחזר ואמר בני נאמן" דבנו הוא

(i) דאף אם בנו הוא יכול להיות דהי' קורא לו "עבדי"

(1) מחמת דמשמשו יותר מראוי לו

(2) כלומר דמשמשו כבן לעבד

(ב) "בני וחזר ואמר עבדי אינו נאמן" דעבדו הוא

(i) דאלו עבד הי' לא הי' קורא אותו "בני"

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) וליהמני' בדאמר בני וחזר ואמר עבדי

(ii) דיכול להיות דקראו "בני" מחמת דאינו משמשו אלא כבן

(ב) תירוץ

(i) להאי ודאי לא הוי קראו "בני" אלא מחמת חבה יתירה

(1) דאל"ה הי' מקפיד עליו על שאינו משמשו כעבד

(ii) וכבר קבענו דאין לאב חבה יתירה לעבד אפילו כמשמש לו כראוי

(1) וכ"ש כשאינו משמש לו כראוי

תד"ה בנכסים

- (1) דברים כ"א
(א) כי את בן הבכור יכיר לתת לו פי שנים
- (2) ברייתא
(א) רבנן
(i) היכא דראובן ושמעון בני יעקב הן
(ii) ולית מאן דמוחזק לן דבכור יעקב הוא
(iii) אז נאמן יעקב לומר דראובן בכורו הוא
(iv) דכתיב "יכיר"
- (3) גמרא
(א) קשיא
(i) אף בלא קרא דיכיר
(ii) נהמני' ליעקב במיגו דאי בעי מצי לתת פי שנים לראובן במתנה
(ב) תירוץ
(i) יכיר קמ"ל דנאמן אף בנכסים דלא מצי ליתנו לו עכשיו
(1) כגון בנכסים אשר יפלו לו לאחר מכן
(ii) דאינו יכול להקנותו עכשיו במתנה
(1) דהרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם
(ג) קשיא
(i) ולר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכיר למה לי
- (4) תוספות כמבואר במהרש"א
(א) לר' מאיר אין אדם מקנה דשלב"ל אלא בעבידי דאתו
(ב) והוה מצי לשנויי דמיירי בנכסים דלא עבידי דאתו
- (5) מהרש"א
(א) רשב"ם פירוש בסמוך
(i) דלר' מאיר אין אדם מקנה דשלב"ל כי אם במפרש דמקנה לאותו דבר שלא בא לעולם
(ii) והלכך מצי נמי לשנויי דהכא במקנה לו בסתם מיירי
- (6) רש"ש
(א) קשיא
(i) מ"מ אית לי' מיגו דאי בעי הוה מפרש

דף קכח.

רשב"ם ד"ה באבא דאבא

יעקב	
ראובן (ראשון)	שמעון (ראשון)
חנוך (שני לגבי משפחת שמעון)	נמואל (שני לגבי משפחת ראובן)
בן חנוך (שלישי לגבי משפחת שמעון)	

(1) גמרא

(א) שלח לי ר' אבא לר' יוסף בר חמא

(i) הלכה

(1) שלישי בשני כשר להעיד

(2) והלכך מצי בן חנוך להעיד לנמואל

(ב) רבא

יעקב	
ראובן (ראשון)	שמעון (ראשון)
חנוך (שני לגבי משפחת שמעון)	נמואל (שני לגבי משפחת ראובן)
בן חנוך (שלישי לגבי משפחת שמעון)	

(i) אף שלישי בראשון כשר להעיד

(ii) כלומר דבן חנוך מצי להעיד לשמעון עצמו

(ג) מר בר רב אשי

(i) אכשר באבא דאבא

(ii) כלומר דבן חנוך מצי להעיד אפילו לראובן זקינו

(2) רשב"ם

(א) עדותו דבן חנוך לראובן חשיבא עדות שלישי בראשון

(3) מהרש"א

(א) איתנהו מאן דאמרי

(i) דפליגי על מר בר רב אשי

(ii) וקורין לעדות בן חנוך לראובן: "שני בראשון"

(iii) דס"ל דעדות פסולה היא כשאר עדות שני בראשון

(ב) משא"כ מר בר רב אשי דקורא לעדות זו "שלישי בראשון"

(i) משום דס"ל דעדות כשירה הוא כעין שלישי בראשון דאכשר רבא

תד"ה הכי גרסין ונשבע

(1) גמרא

(א) ר' אבא

(i) נתבע דאמר לו לתובע "השבע וטול"

(ii) אין נתבע יכול לחזור בו

(2) רש"י

(א) לר' אבא אינו יכול לחזור בו אף בדאכתי לא נשבע התובע

(3) תוספות

(א) לכאורה ס"ל רש"י

(i) דלפני שנשבע התובע חשיב לפני גמר דין

(ii) ואפ"ה אין הנתבע יכול לחזור בו

(iii) הרי דס"ל רש"י דאף לפני גמר דין אין יכול לחזור בו

(ב) שיטת ר"ת

(i) פליג אשיטת רש"י

(ii) אכן לפני שנשבע התובע חשיב לפני גמר דין

(iii) ובלפני גמר דין אכתי יכול לחזור בו

(iv) והא דאמר ר' אבא דאינו יכול לחזור בו

(1) בלאחר גמר דין קא מיירי

(2) כלומר לאחר שנשבע התובע

(4) ברייתא

(א) האומר נאמן עלי אבא

(i) ר"מ אומר דיכול לחזור בו

(ii) חכמים אומרים דאינו יכול לחזור בו

(5) גמרא

(א) קשיא לר' אבא

(i) כיון דבנאמן עלי אבא כבר אשמועינן חכמים דאינו יכול לחזור בו

(ii) אמאי איצטריך ר' אבא להשמיענו דבהשבע וטול נמי אינו יכול לחזור בו

(ב) תירוץ

(i) ר' אבא קמ"ל

(1) דהלכתא כחכמים בנאמן עלי אבא

(2) ודאין יכול לחזור בו

(6) תוספות חלק א'

- (א) הקדמה
- (i) ניהדר לברייתא דבנאמן עלי אבא ס"ל ר"מ דחוזר וחכמים ס"ל דאינו חוזר
- (ii) השתא
- (1) אי פליגי בלפני גמר דין
- (2) אז מסתבר דר' מאיר מודה לחכמים בלאחר גמר דין דאינו יכול לחזור
- (iii) ואי פליגי בלאחר גמר דין
- (1) אז מסתבר דחכמים מודי לר' מאיר בלפני גמר דין דיכול לחזור
- (ב) עכשיו אליבא דרש"י
- (i) דלשיטתו לר' אבא אינו חוזר אפילו לפני גמר דין
- (1) ניהא
- (א) הא דאיצטריך ר' אבא לאוקמי לברייתא בלפני גמר דין
- (ב) ודהלכך איצטריך ר' אבא למימר דס"ל לחכמים דאף לפני גמר דין אינו חוזר
- (2) משום
- (א) דאלו הוי מוקמי לברייתא בלאחר גמר דין
- (ב) נמצא
- (i) דר' מאיר וחכמים תרוייהו ס"ל דלפני גמר דין יכול לחזור בו
- (ii) ודליכא למאן דאמר דס"ל כר' אבא בלפני גמר דין
- (ג) ברם לשיטת רבינו תם "קצת קשה"
- (i) דלשיטה זו ס"ל ר' אבא דדייקא בלאחר גמר דין אינו חוזר
- (ii) ותיקשי דלוקמי ר' אבא לפלוגתא דר' מאיר וחכמים בלפני גמר דין
- (iii) ונמצא
- (1) דבלאחר גמר דין סבירא להו לתרוייהו דאינו יכול לחזור בו
- (2) ויכול ר' אבא למיזל בין בשיטת ר' מאיר בין בשיטת חכמים
- (iv) והיאך קא פשטי בגמרא דר' אבא לא ס"ל אלא כחכמים
- (7) תוספות חלק ב' – שיטה ב' בהבנת מהלך רש"י
- (א) יכול להיות
- (i) שלא כדקבענו לעיל לשיטת רש"י
- (ii) אלא דלרש"י
- (1) ס"ל כר"ת דלפני גמר דין יכול לחזור בו
- (2) והיינו טעמא דר' אבא ס"ל אליבא דרש"י דאינו יכול לחזור בו אף לפני שנשבע
- (א) משום דמיד כשאמר נתבע "השבע וטול" חשיב כלאחר גמר דין
- (3) ושאני מנאמן עלי אבא
- (א) דכשאמר נאמן עלי אבא אכתי לפני גמר דין חשיבא

(ב) ואכן יכול לחזור בו עד לגמר דין ממש

(8) תוספות

(א) הקדמה

(i) גמרא בשבועות

(1) "אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד"

(ii) רש"י

(iii) ואינו חוזר

(ב) לשיטה ב' להבנת מהלך רש"י

(ג) איצטריך לן למימר דאף "אם אמר איני נשבע" כלאחר גמר דין חשיב

(9) מהרש"א

(א) לשיטה ב' ברש"י תיקשי נמי קושיית "קצת קשה"

(ב) דהרי

(i) לשיטה זו מודה רש"י לר"ת דר' אבא בלאחר גמר דין משתעי

(ii) ותיקשי אמאי לא אוקמי' ר' אבא לפלוגתא דר' מאיר וחכמים בלפני גמר דין

(iii) בכך דלאחר גמר דין ס"ל לכ"ע כר' אבא דאינו יכול לחזור בו

דף קכט.ודף קכט:

רשב"ם ד"ה וריש לקיש אמר לעולם לא קנה וד"ה לא קשיא

(1) משנה

(א) לשיטת רבנן

(i) המחלק נכסיו על פיו בלשון מתנה דבריו קיימין

(ii) ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום

(iii) אבל אי כתב מתנה באמצע דבריו קיימין אע"ג דאמר לשון ירושה בתחלה ובסוף

(2) גמרא דידן

(א) ר' אלעזר ור' דימי

(i) אף במתנה באמצע אין דבריו קיימין במחלק ב' שדות לב' בני אדם

(ב) ריש לקיש

(i) אף לב' שדות וב' בני אדם דבריו קיימין ובלבד שיאמר בלשון זה

(1) "פלוני ופלוני יירשו שדה פלונית ופלונית **שנתתים** להם במתנה ויירשום"

(ii) והיינו טעמא

(1) מכיון דלשון ירושה קאי על כל חד מהני תרי שדות ועל כל חד מהני תרי בני אדם

(2) לשון מתנה נמי קאי אכולן

(ג) שאלה

(i) לריש לקיש מאי דינ' דמי שאמר

(1) "ראובן ושמעון יירשו שדה פלונית ופלונית **ותנתן** להן שדה פלונית ופלונית ויירשום"

(ד) תשובה

(i) אין דבריו קיימין

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מה לי "ותנתן" ומה לי "שנתתים"

(4) המשך גמרא

(א) ברייתא

(i) מתנה באמצע דבריו קיימין

(1) אף בב' שדות וב' בני אדם

(2) ואף בדלא השתמש בלשון דמצריך ריש לקיש

(ב) וקשיא

(i) לרב דימי ור' אלעזר

(1) דס"ל דבכל ענין אין דבריו קיימין בב' שדות וב' בני אדם

(ii) ולריש לקיש

(1) דמצריך שישתמש בלשון דהבאנו לעיל

(ג) תירוץ

(i) לריש לקיש לא תיקשי

(1) דריש לקיש אינו מצריך ללשון מיוחד שלו אלא בלאחר כדי דיבור

(2) וברייתא בתוך כדי דיבור משתעי

(ii) ברם האי תירוצא אינה עולה לרב דימי ור' אלעזר

(5) רשב"ם

(א) קשיא

(i) אמאי אין תירוץ זו עולה לרב דימי ור' אלעזר

(ii) נימא

(1) דתרוייהו בלאחר כדי דיבור משתעי והלכך אין דבריו קיימין בב' שדות וב' בני אדם

(2) משא"כ ברייתא בתוך כדי דיבור משתעי והלכך דבריו קיימין בב' שדות וב' בני אדם

(ב) תירוץ

(i) אלו הוי קסברי רב דימי ור' אלעזר

(1) דבתוך כדי דיבור דבריו קיימין בב' שדות וב' בני אדם

(ii) אז

(1) ביותר הוי להו למימר האי דינא דבתוך כדי דיבור דבריו קיימין אפילו בב' שדות וב' בני

אדם

(2) מלמימר דבדליכא תרי שדות וב' בני אדם דבריו קיימין אף לאחר כדי דיבור

(iii) והיינו טעמא

(1) דב' שדות וב' בני אדם גרע טפי אפילו בתוך כדי דיבור

(2) מלאחר כדי דיבור אפילו בדליכא ב' שדות וב' בני אדם

(6) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מוכרח להיפוך

(1) כלומר דלאחר כדי דיבור גרע טפי אפילו בדליכא ב' שדות וב' בני אדם

(2) דאי לאו הכי

(א) ביותר הוי לי' לריש לקיש למימר

(i) דינא דבתוך כדי דיבור דבריו קיימין בב' שדות וב' בני אדם

(ii) אף בלא לשון המיוחד דמצריך ריש לקיש

(ב) מלמימר

(i) דלאחר כדי דיבור דבריו קיימין בב' שדות וב' בני אדם

(ii) בדאישתמש בלשון מיוחד דריש לקיש

תד"ה אי לאפוקי

יעקב	
ראובן (ראשון)	שמעון (ראשון)
חנוך (שני לגבי משפחת שמעון)	נמואל (שני לגבי משפחת ראובן)
בן חנוך (שלישי לגבי משפחת שמעון)	

(1) גמרא חלק א'

(א) שלח לי' ר' אבא לר' יוסף בר חמא

(i) הלכה שלישי בשני כשר

(ii) והלכך מצי בן חנוך להעיד לנמואל

(ב) רבא

יעקב	
ראובן (ראשון)	שמעון (ראשון)
חנוך (שני לגבי משפחת שמעון)	נמואל (שני לגבי משפחת ראובן)
בן חנוך (שלישי לגבי משפחת שמעון)	

(i) אף שלישי בראשון

(ii) כלומר דבן חנוך מצי להעיד לשמעון עצמו

(ג) מר בר רב אשי

(i) אכשר באבא דאבא

(ii) כלומר דבן חנוך מצי להעיד אפילו לראובן זקיננו

(2) גמרא חלק ב'

(א) דרש מר זוטרא

(i) הלכתא כדשלח לי' ר' אבא לר' יוסף בר חמא

(ב) שאלה כמבואר ברבינו תם

(i) חלק א'

(1) משמע מדברי מר זוטרא דאין הלכה כאותן דמיפליגי אר' אבא

(2) מי הן אותן מ"ד דעליהן קא מיפליגי מר זוטרא

(ii) חלק ב'

(1) ליכא למימר דמר זוטרא קא מיפליגי על רבא

(2) דאלו כיוון ר' אבא למימר דאין הלכה כרבא

(א) הול"ל בהדיא דאין הלכה כרבא

(ב) כדי דלא נטעה אנן למימר

(i) דכשדריש מר זוטרא דהלכתא כר' אבא

(ii) כיוון לומר דהלכתא כר' אבא אף בהוספת רבא

(3) רבינו תם בתוספות

(א) קשיא

(i) לעולם אימא לך דכיוון ר' אבא למימר דאין הלכתא כרבא

(ii) והיינו טעמא דאמרו בלשון הלכתא כר' אבא ולא בלשון הלכתא דלא כרבא

(iii) כדי להדגיש

(1) דהלכתא כר' אבא דייקי

(2) ודלית הלכתא לא כרבא ולא כמר בר רב אשי

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי איצטריך לי' להדגיש דלית הלכתא כמר בר רב אשי

(ii) דמאחר דלית הלכתא כרבא בעדות בן חנוך לשמעון

(iii) מכל שכן דאין הלכתא כמר בר רב אשי דמכשיר אפילו עדות בן חנוך לראובן

(ב) תירוץ

(i) מ"מ יכול להיות

(1) דעדיף לי' למר זוטרא למימר הלכתא כר' אבא

(א) להדגיש דאין הלכה כרבא וכמר בר רב אשי

(2) מלמימר דהלכתא שלא כרבא

(א) ושנצטרך לסמוך על קל וחומר להסיק דאין הלכה כמר בר רב אשי

דף קל.

רשב"ם ד"ה וכי תימא

(1) הקדמה

- (א) מי שריבה לאחד ומיעט לאחד
- (ב) ביותר מסתבר דדבריו קיימין
 - (i) היכא דמוריש ריבה לבן בין הבנים
 - (1) דכולם יש להם חלק ירושה
 - (2) הגם דבדבריו ריבה חלקו דאחד מהן
 - (ii) מהיכא דמוריש לאחר במקום בן או בת
 - (1) דבלאו דבריו לא הי' אותו אחר נוטל חלק כל עיקר

(2) משנה

- (א) רישא בדף קכו:
 - (i) ריבה לאחד משום ירושה לא אמר כלום
 - (ב) רישא דסיפא בדף קל.
 - (i) איש פלוני יירשני במקום שיש בת לא אמר כלום
 - (ג) סיפא דסיפא
 - (i) ר' יוחנן בן ברוקה אומר
 - (1) אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין
 - (ד) שים לב
 - (i) חלק א'
 - (1) במשנה לא כתיב
 - (א) שמו של מאן דאמר דרישא
 - (ב) ושמו של מאן דאמר דרישא דסיפא
 - (2) ולא כתיב בה אלא דסיפא דסיפא אמרה ר' יוחנן בן ברוקה
 - (ii) חלק ב'
 - (1) לא כתיב ברישא למי ריבה מוריש
 - (2) דיכול להיות דתנא דרישא כיוון למימר דאין בדבריו כלום אפילו לבן בין הבנים
 - (3) ולאידך גיסא
 - (א) יכול להיות דכיוון למימר דאין בדבריו כלום לגבי אחר במקום בת
 - (ב) בדומה לתנא קמא דרישא דסיפא
 - (iii) חלק ג'
 - (1) גם בדברי ר' יוחנן בן ברוקה

(2) לא כתיב בהדיא אי דבריו קיימין אפילו באחר במקום בת

(3) גמרא

(א) שיטת הוה אמינא

(i) ר' יוחנן בן ברוקה לא קאמר לרישא ולרישא דסיפא

(ii) רבנן דרישא ס"ל דאין דבריו קיימין אפילו בבן בין הבנים

(iii) רבנן דרישא דסיפא (תנא קמא)

(1) פליגי ארבנן דרישא

(א) וס"ל דבבן בין הבנים דבריו קיימין

(ב) אבל אחר במקום בת מודי דאין בדבריו כלום

(iv) ר' יוחנן בן ברוקה ס"ל כתנא קמא דרישא דסיפא

(1) דבבן בין הבנים דבריו קיימין

(2) אבל אחר במקום בת מודי דאין בדבריו כלום

(ב) קשיא על הוה אמינא

(i) הרי תנא קמא דרישא דסיפא ור' יוחנן בן ברוקה דבר אחד אמרו

(ג) תירוץ "וכי תימא" כמבואר ברשב"ם

(i) רבנן דרישא ס"ל דאין דבריו קיימין אפילו בבן בין הבנים

(ii) תנא קמא דרישא דסיפא

(1) ס"ל כרבנן דרישא

(2) ומוסיף באופן זו ואין צריך לומר זו

(א) אנא ס"ל כרבנן דרישא דאין דבריו קיימין אפילו בבן בין הבנים

(ב) ואין צריך לומר דסבירא לי דבאחר במקום בת אין דבריו קיימין

(iii) ר' יוחנן בן ברוקה ס"ל דאפילו אחר במקום בת דבריו קיימין

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אמאי איצטריך לי' לרשב"ם למימר דרבנן דרישא לא מיפליג אתנא קמא דרישא דסיפא

(ii) הרי בהוה אמינא ניחא לי' למימר דפליגי אהדדי

(ב) תירוץ

(i) בהוה אמינא קבענו דר' יוחנן בן ברוקה כתנא קמא דרישא דסיפא ס"ל

(1) והלכך לא נשארנו אלא בחדא פלוגתא

(2) כלומר לפלוגתא

(א) בין רבנן דרישא מצד א'

(i) דס"ל דאף בבן בין הבנים אין דבריו קיימין

(ב) ות"ק דרישא וסיפא ור' יוחנן בן ברוקה מצד ב'

- (i) דס"ל דבבן בין הבנים דבריו קיימין
- (ii) משא"כ לתירוץ "וכי תימא"
- (1) אי קאמרת דפליגי רבנן דרישא ות"ק דרישא דסיפא
- (2) יהא לך השתא תלתא תנאי במילתא:
- (א) רבנן דרישא ס"ל דבן בין הבנים אין דבריו קיימין
- (ב) תנא קמא דרישא דסיפא ס"ל
- (i) דבן בין הבנים דבריו קיימין
- (ii) אחר במקום בת אין דבריו קיימין
- (ג) ריב"ב בסיפא דסיפא ס"ל דאף אחר במקום בת דבריו קיימין
- (5) המשך גמרא
- (א) תירוץ "ואי בעית אימא"
- (i) רישא דסיפא וסיפא דסיפא תרוייהו ע"י ר' יוחנן בן ברוקה נאמרו
- (1) ברישא דסיפא משמיענו דאחר במקום בת לא אמר כלום
- (2) בסיפא דסיפא משמיענו דבן בין הבנים דבריו קיימים
- (6) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) כיון
- (1) דבתירוץ "וכי תימא" קבענו דיכולין לאוקמי למשנה באופן זו ואין צריך לומר זו
- (2) ובתירוץ "איבעית אימא" נייחא לן למימר דלריב"ב אין דבריו קיימים אלא בבן בין הבנים
- (ii) תיקשי
- (1) אמאי לא ביארו למשנה כזה ("ציור קושיית מהרש"א")
- (א) רבנן דרישא ס"ל דאף בבן בין הבנים אין דבריו כלום
- (ב) תנא קמא דרישא דסיפא
- (i) ס"ל כרבנן דאף בן בין הבנים אין דבריו כלום
- (ii) ומוסיפין
1. באופן זו ואין צריך לומר זו
2. דאין צריך לומר דבאחר במקום בת אין דבריו כלום
- (ג) ר' יוחנן בן ברוקה בסיפא דסיפא
- (i) פליגי ארבנן דרישא ותנא קמא דרישא דסיפא
- (ii) וס"ל דמיהת בבן בין הבנים דבריו קיימים
- (ב) תירוץ
- (i) להביע ציור קושיית מהרש"א
- (ii) הוי להו לסדר לשיטות רבנן דרישא ותנא קמא דרישא דסיפא בכדי

- (1) דבאוקימתא מיד לפני סיפא דסיפא ידונו בכך בין הבנים
- (2) דהרי ריב"ב לא פליג אלא בכך בין הבנים
- (iii) דהיינו דהוי להו לסדר לתנאי כזה
- (א) רבנן דרישא ס"ל דאחר במקום בת אין דבריו כלום
- (ב) תנא קמא דרישא קאמר באופן לא זו אף זו
- (i) לא זו לחוד דאמרו רבנן דרישא דאין דבריו קיימין באחר במקום בת
- (ii) אלא אף זו דאין דבריו קיימין אפילו בכך בין הבנים
- (2) ר' יוחנן בן ברוקה בסיפא דסיפא קא פליג אתנא קמא דרישא דסיפא
- (א) וס"ל דמיהת בכך בין הבנים דבריו קיימין

תד"ה שיכול ותד"ה תלמוד לומר בעמוד ב'

(1) דברים כא

(א) והי' ביום הנחילו את בניו ... לא יוכל לבכר

(2) גמרא

(א) ר' יוחנן בן ברוקה

(i) נפקא לי' מביום הנחילו דמצי מוריש להעביר חלק פשוט לבן אחר

(ii) ונפקא לי' מלא יוכל לבכר דאינו מעביר חלק בכורה

(ב) רבנן

(i) פליגי אר' יוחנן בן ברוקה וס"ל דלא מצי מוריש להעביר חלק פשוט

(ii) ומכ"ש דס"ל כריב"ב דלא מצי להעביר חלק בכורה

(3) ברייתא דאזלי בשיטת ר' יוחנן בן ברוקה

(א) הקדמה

(i) ליכא חלק בכורה בראוי אבל איכא חלק פשוט בראוי

(ii) הלכך מוכרח דחלק פשוט אלים מחלק בכורה

(iii) ומובן

(1) דביותר נייה לן להעביר חלק בכורה דקליש

(2) מלהעביר חלק פשוט דאלים

(iv) ומובן ג"כ להיפוך

(1) דביותר קשה להעביר חלק פשוט דאלים

(2) מלהעביר חלק בכורה דקליש

(ב) עכשיו נעיין בהאי קרא דוהי' ביום הנחילו את בניו ... לא יוכל לבכר

(i) לא יוכל לבכר בפשיטות משמעו דמוריש לא מצי להעביר חלק בכורה

(ii) לשיטת ריב"ב מביום הנחילו נפקא לן דמצי מיהת להעביר חלק פשוט

(ג) שאלה

(i) האם צריכין אנו לתרוייהו כלומר לביום הנחילו וללא יוכל לבכר

(ד) תשובה

(i) כן והי' לך סייעתא

(1) רישא

(א) נתחיל בזה

(i) אלו לא הי' כתיב אלא ביום הנחילו למילף דמעביר חלק פשוט

(ii) ולא הי' כתיב לא יוכל לבכר למילף דאינו מעביר חלק בכורה

(ב) "שיכול והלא דין הוא"

- (i) מאחר דמביום הנחילו נפקא לן דמעביר חלק פשוט
- (ii) הוה אמינא ("שיכול") דאיתא להאי קל וחומר ("והלא דין הוא")

1. מכיון דמעביר חלק פשוט דאלימ

2. מכ"ש דמעביר חלק בכורה דקליש

(ג) תלמוד לומר לא יוכל לבכר

(i) לאפוקי מקל וחומר זו

(ii) ולמילף דאינו מעביר חלק בכורה

(2) סיפא

(א) נתחיל בזה

(i) אלו לא הי' כתיב אלא לא יוכל לבכר למילף דאינו מעביר חלק בכורה

(ii) ולא הי' כתיב ביום הנחילו למילף דמעביר חלק פשוט

(ב) שיכול והלא דין הוא

(i) מאחר דמלא יוכל לבכר נפקא לן דאינו מעביר חלק בכורה

(ii) הוה אמינא דאיתא להאי קל וחומר לאידך גיסא (קל וחומר להיפוך)

1. מכיון דאינו מעביר חלק בכורה דקליש

2. מכ"ש דאינו מעביר חלק פשוט דאלימ

(ג) תלמוד לומר ביום הנחילו

(i) לאפוקי מההיא "קל וחומר להיפוך"

(ii) ולמילף דמעביר לחלק פשוט

(4) תוספות ד"ה ואין לומר

(א) הקדמה

(i) לכאורה

(1) אלו לא הוי כתיבי בין ביום הנחילו בין לא יוכל לבכר

(2) היינו דנין דאינו מעביר בין חלק פשוט בין חלק בכורה

(3) דאין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה

(ב) קשיא

(i) אם כן אמאי קאמרי בסיפא

(1) דאלו כתיב לא יוכל לבכר

(2) אכתי איצטריך לביום הנחילו

(א) כדי למילף דמעביר חלק פשוט ולהפקיע מק"ו להיפוך

(ii) הרי אף בלא ביום הנחילו הוונא ידענא דמעביר חלק פשוט

(iii) דאי לאו הכי

(1) נמצא דאינו מעביר בין חלק פשוט בין חלק בכורה

(2) ולא היינו צריכין לקרא דלא יוכל לבכר כל עיקר

ג) תירוצ

(i) לא כדאמרת

(ii) אלא

(1) אי לא כתיבי הני קראי

(2) הוה אמינא

(א) אע"ג דבעלמא אין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה

(ב) העברת חלק בכורה שאני משום דקליש

(iii) והלכך

(1) אלו הוי כתיב לא יוכל לבכר ולא הוי כתיב ביום הנחילו

(2) הוה אמינא דמחמת ק"ו להיפוך אין מעבירין לחלק פשוט

(3) דהרי תוצאה זו

(א) דתרווייהו אין מעבירין

(ב) לא הוינא ידענא אלו לא הוי כתיב לא יוכל לבכר

(iv) וכדי לאפוקי מהאי ק"ו להיפוך איצטריך לביום הנחילו

5) מהרש"ל

(א) מוכרח

(i) דאע"ג דברישא כתיב

(1) דלא צריכי למיכתב לא יוכל לבכר

(2) אלא לאפוקי מק"ו מבוססת על ביום הנחילו

(ii) בקושטא

(1) איצטריך ללא יוכל לבכר

(א) דאף

(i) אי לא הוי כתיב ביום הנחילו

(ii) והלכך לא הוינא דנין לק"ו דרישא

(ב) אפילו הכי

(i) אי לאו לקרא דלא יוכל לבכר

(ii) ה"א דמחמת דחלק בכורה קליש מצי מעביר חלק בכורה

6) תוספות בעמוד א' ד"ה שיכול

(א) "לא גרסינן והלא דין הוא"

(ב) שים לב

(i) דתוספות ד"ה שיכול

(ii) כתיב לפני תד"ה תלמוד לומר דביארנוהו עד הלום

(7) מהרש"ל

(א) שאלה

(i) מאי טעמא לא גרסי והלא דין הוא

(ב) תשובה

(i) משום דקבענו

(1) דאע"ג דבסיפא

(א) לא איצטריך לקרא דביום הנחילו

(ב) אלא לאפוקי מק"ו להיפוך

(2) מ"מ ברישא

(א) איצטריך לקרא דלא יוכל לבכר

(ב) אף אלו לא איצטריך לן לאפוקי מקל וחומר

(ii) הרי ד"והלא דין הוא" לא קאי ארישא

(8) מהרש"א

(א) קשיא

(i) דוחק למימר

(1) דתוספות ד"ה שיכול קסמיך אמאי דעתידין תוספות למימר בד"ה תלמוד לומר

(ii) ועוד דוחק למימר

(1) דתוספות מציעין גרסא חדא לרישא וגרסא אחרינא לסיפא

(ב) תירוצ

(i) הכי קאמרי תוספות בד"ה שיכול

(1) בעלמא שיעורו של "שיכול והלא דין הוא" היינו

(א) "אמאי איצטריך לקרא

(ב) בעוד דאית לן ק"ו דממנו איכא למילף **אותו דבר** דילפינן מקרא"

(2) וקשה להו לתוספות דבשיעור זו אין להעמידה בסוגיא דידן

(א) דבסוגיא דידן איצטריך לקרא **לאפוקי** מקל וחומר

(ב) ולהשמיענו דינא **נגד** הקל וחומר

(9) המשך תוספות ד"ה תלמוד לומר

(א) לכאורה לרבנן

(i) איצטרכי להו ללא יוכל לבכר למילף דאינו מעביר חלק בכורה

(ii) וס"ל דמביום הנחילו ליכא למישמע מיני' דמעביר חלק פשוט

(ב) קשיא

(i) כיון דס"ל דאינו מעביר חלק פשוט

(ii) הרי לית לן ק"ו למילף מיני' דמעביר חלק בכורה

(iii) ואמאי איצטריך ללא יוכל לבכר למילף דאינו מעביר חלק בכורה

(10) מהרש"א ד"ה לא יוכל לבכר

(א) קשיא

(i) מנא להו דרבנן אינן דורשין לביום הנחילו למילף דמעביר חלק פשוט

(ii) לעולם אימא לך דאלו לא הוי כתיב לא יוכל לבכר

(1) הוי קא מודי רבנן לריב"ב דילפינן מביום הנחילו דמעביר חלק פשוט

(2) ואי לאו לא יוכל לבכר הוי דיינינן מיני' קל וחומר דמעביר אף חלק בכורה

(iii) ברם השתא דלמילף דאינו מעביר חלק בכורה כבר כתיב לא יוכל לבכר

(1) אכן ילפינן מיני' מק"ו להיפוך דמכ"ש דאינו מעביר חלק פשוט

(2) ודאתא לאפוקי ממשמעות דביום הנחילו דמעביר חלק פשוט

(ב) תירוץ

(i) הרי קבענו להיפוך לר' יוחנן בן ברוקה

(ii) כלומר

(1) דמשמעות ביום הנחילו דמעביר חלק פשוט

(2) מפיק מק"ו דאליבי' אין מעביר חלק פשוט

(ג) קשיא

(i) נימא דר' יוחנן בן ברוקה ורבנן אכן מחלקותם תלוי' בנקודה זו

(ii) כלומר

(1) אי קא אתי ק"ו לאפוקי ממשמעות דביום בהנחילו

(2) או דמשמעות ביום הנחילו קא אתי לאפוקי מק"ו

דף קל:

תוספת ד"ה תלמוד לומר

עין דף קל. תד"ה שיכול

דף קלא.ודף קלא:

תד"ה ושמע מינה ותד"ה דילמא

(1) משנה בדף קל.

(א) ר' יוחנן בן ברוקה

(i) ריבה לאחד וכו'

(1) כלומר

(א) מוריש מצי להשתמש בלשון ירושה לרבות חלקו דירוש אחד

(ב) רבנן

(i) בלשון מתנה דבריו קיימין

(ii) בלשון ירושה אין דבריו קיימין אפילו בשכיב מרע

(2) גמרא

(א) רבא

(i) איבעיא

(1) האם ריב"ב לא אמר דינא דריבה לאחד בלשון ירושה אלא בשכיב מרע

(2) או דאמר לדינא דריבה לאחד אפילו בבריא

(3) הקדמה

(א) חלק א'

(i) על ידי כתובת בנין דיכרין לאשתו

(1) "מרבה" בעל שהוא בריא "לאחד" כלומר לבניו מאותו אשה

(ii) נבאר להלן אלו בכתובת בנין דיכרין

(1) משתמשין בלשון "ייסבון" דלשון מתנה הוא

(2) או דמשתמשין בלשון "יירתון" דלשון ירושה היא

(ב) חלק ב'

(i) נותן

(1) שנתן מתנה למקבל מהיום ולאחר מיתה

(2) אע"ג דעד מיתת נותן לא מצי מקבל לירד לתוך נכסים דניתנו לו

(3) מ"מ

(א) אם הנותן מכרן לאחר

(ב) מצי מקבל למיטרף לנכסי לאחר מיתת נותן

(ii) מוריש

(1) שמכר לנכסיו קודם מיתתו

(2) אין יורשין דידי' טורפין לאותן נכסי לאחר מיתת מוריש

ג) חלק ג'

(i) יתומים דגובין כתובת בנין דיכרין אינן טורפין ממשעבדי

(4) ברייתא

א) רבי

(i) בכתובת בנין דיכרין משתמשין ביירתון דלשון ירושה היא

ב) ר' נתן הבבלי

(i) מכיון דלשון ירושה לא מהני אלא לר' יוחנן בן ברוקה

(ii) מוכרח דרבי כר' יוחנן בן ברוקה ס"ל

ג) רבי (לכתחלה)

(i) מצינא למימר דאכן משתמשין בלשון ייסבון

(1) דלשון מתנה היא

(2) ודאזלינא בשיטת רבנן ודלא כר' יוחנן בן ברוקה

ד) רבי (לבסוף)

(i) צודק ר' נתן הבבלי

(ii) צריכנא לילך בשיטת ר' יוחנן בן ברוקה

(iii) דקי"ל דכתובת בנין דיכרין אינה טורפת ממשעבדי

(iv) ומוכרח דמהני בתורת ירושה ולא בתורת מתנה

(5) תוספות

א) בענין דלא צריכין לבארו לעניננו

ב) קאמרי תוספות

(i) דאף אלו נשתמש בכתובת בנין דיכרין בלשון מתנה

(ii) הוינו יכולין למימר דאינה טורפת ממשעבדי מצד תנאי ב"ד

(6) מהרש"א

א) קשיא

(i) השתא דאמרת דמצד תנאי ב"ד יכול להיות דאינו טורף ממשעבדי אף בלשון מתנה

(ii) חזרה קושיא לדוכתה

(1) הרי מצי רבי להשתמש בלשון מתנה אליבא דרבנן

(2) ולמיסמך אתנאי ב"ד לנמק הא דאינו טורף ממשעבדי

(7) המשך גמרא

א) רב מרשיא וגם (לכתחלה) אביי

(i) מאחר דכתובת בנין דיכרין איכתוב בבעל כשהוא בריא

(ii) הרי מוכח בברייתא דלריב"ב מהני לשון ירושה אף בבריא

- (ב) הדר אמר אביי
- (i) לאו מילתא היא דאמרי
- (ii) לעולם אימא לך דריב"ב בבריא לא אמר
- (iii) ושאני כתובת בנין דיכרין דאפילו לרבנן מהני לשון ירושה ואפילו בבריא
- (iv) והיינו טעמא
- (1) משום דכתובת בנין דיכרין
- (א) אע"ג דאיתקין בלשון ירושה
- (ב) באותו בי דינא איתקין
- (i) "בחד בי דינא איתקין"
- (ii) דתיקן נמי תקנה אחרת בלשון מתנה
- (2) ומאחר דבחד בי דינא איתקין
- (א) חשיב כאלו כתובת בנין דיכרין איתקין בין בלשון ירושה בין בלשון מתנה
- (ב) ואף רבנן מודי
- (i) דאם ריבה לאחד בלשון ירושה וגם בלשון מתנה
- (ii) דדבריו קיימים אפילו בבריא
- (v) נמצא
- (1) דלציוור רגיל באופן דליכא אלא לשון ירושה
- (2) לית לך סייעתא דריב"ב בבריא נמי אמר
- (ג) שים לב
- (i) דהגם דאביי הדר בי'
- (ii) רב משרשיא לא הדר בי'
- (ד) שים לב עוד
- (i) דאי לא ס"ל דבחד בי דינא איתקין
- (ii) אלא דבתרי בי דינא איתקין
- (iii) אז
- (1) לא הוי הדר בי' אביי
- (2) ועדיין הי' אומר דאיכא סייעתא דריב"ב בבריא נמי אמר
- (8) תוספות
- (א) קשיא
- (i) מאחר דאמרת דכתובת בנין דיכרין בחד בי דינא איתקין
- (ii) מנ"ל לר' נתן דרבי בשיטת ריב"ב אזיל
- (ב) תירוצא דחיקא
- (i) קא מסקי בתוספות דאיכא סברא דחיקא דמנמק

(ii) דאי בחד בי דינא איתקין

(1) אז

(א) ליכא הוכחה דריב"ב בבריא נמי אמר

(ב) אע"ג דאיכא הוכחה דרבי ס"ל כריב"ב

(2) ברם

(א) אי בתרי בי דינא איתקין

(i) איכא הוכחה דריב"ב בבריא נמי אמר

(ii) ואיכא נמי הוכחה דרבי ס"ל כריב"ב

(9) המשך גמרא

(א) קשיא כמבואר בתד"ה דלמא

(i) "ממאי דבחד בי דינא איתקין דלמא בתרי בי דינא איתקין"

(ii) לכאורה הכי משמעו דהאי קושיא

(1) ממאי דבחד בי דינא איתקין ולית להוכיח דריב"ב בבריא נמי אמר

(2) דלמא בתרי בי דינא איתקין ומצינו להוכיח דריב"ב בבריא נמי אמר

(10) תוספות

(א) ר"י (מבעלי תוספות) קמסיק

(i) מאחר דמוכיחין מרבי דס"ל כריב"ב

(ii) מוכח נמי דריב"ב בבריא נמי אמר

(iii) {ומובן בפשיטות קושיית מהרש"א דבסמוך}

(11) מהרש"א

(א) קשיא

(i) הרי קבענו דאי בחד בי דינא איתקין

(א) אע"ג דאיכא הוכחה דרבי ס"ל כריב"ב

(ב) מ"מ ליכא הוכחה דריב"ב בבריא נמי אמר

(ב) תירוץ

(i) ר"י רצונו לומר

(1) סוף כל סוף לא סיימו לסוגיא דילן בתיקו

(2) ולא קאמרי דהופרך ראייתו דרב משרשיא דבבריא נמי אמר

(3) ומוכרח

(א) דלבסוף קא מסקי דבתרי בי דינא איתקין

(ב) ודהלכך איפשיטא איבעיא דידן דבבריא נמי אמר

(ג) קשיא

(i) מנא להו לבסוף דבתרי בי דינא איתקין

(ii) תירוץ

(1) היינו כוונתו דר"י

(א) דס"ל דתירוצא דלעיל אכן דחיקא הוא

(ב) ובקושטא אי בחד בי דינא איתקין לא הוי מפיק ר' נתן מינני דרבי דס"ל כריב"ב

(ג) והלכך מוכרח דבתרי בי דינא איתקין

דף קלא:

רשב"ם בהג"ה בנו

(1) הקדמה

(א) עיקר מושג סוגיין:

- (i) הכותב כל נכסיו למקבל
 - (ii) ואומדים דנותן עשה כן כדי שיכבדו אחרים למקבל
 - (iii) אז לא עשאו למקבל אלא אפטרופוס ואין לו כלום
- (2) גמרא לשיטת הג"ה ברשב"ם

(א) חלק א'

- (i) אמר רב יהודה אמר שמואל
- (1) הכותב כל נכסיו לאשתו
- (2) לא עשאה אלא אפטרופא לבניו מאותה אשה
- (3) דחש נותן שיכבדה
- (4) דמקרא מלא הוא דחייבין לכבד אמם

(ב) חלק ב'

(i) איבעיא

- (1) הכותב כל נכסיו לאשתו
- (2) האם עשאה אפטרופא לבניו מאשה אחרת
- (3) כלומר

(א) האם רוצה דגם הם יכבדוה

(i) הגם

- 1. דאינה אם שלהן
- 2. וגם דאינו חייבין לכבדוה אלא מחמת יתורא
- 3. מ"ואת לרבות אחיך הגדול ואשת אביך"

(ii) מסקנא

- (1) אכן לא עשאה אלא אפטרופא
- (2) דאכן רוצה שגם הם יכבדוה

(ג) חלק ג'

(i) פשיטא

- (1) הכותב כל נכסיו לאשתו
- (2) לא עשאה אלא אפטרופא

(3) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מאי קמ"ל בחלק ג'

(ii) הרי כבר אגמרי לן רב יהודה אמר שמאלו

(1) דאפוטרופא היא לגבי בנים שלה

(iii) והרי ג"כ כבר פשטינן לאיבעיא ומסקינן

(1) דאפוטרופא היא אף לגבי בניו מאשה אחרת

(ב) תירוץ

(i) לא מייתי לה אלא בתורת הקדמה לנידון זו:

(1) הכותב כל נכסיו לבנו מאשה אחרת

(2) מתנה הוא

(3) דאינו רוצה שאשתו תכבד לאותו בנו שאינו שלה

(4) המשך גמרא לשיטת הג"ה ברשב"ם כמבואר במהרש"א

(א) חלק ד'

(i) הכותב כל נכסיו לבנו הגדול אינו אלא אפוטרופא

(1) דאב רוצה שיכבדו יורשיו לאחיהם הגדול

(2) אע"ג דחייב לכבד אח הגדול אינו אלא מיתורא

(א) ד"את לרבות אחיך הגדול ואשת אביך"

(ב) חלק ה'

(i) איבעיא להו

(1) הכותב כל נכסיו לבנו קטן המוטל בערוסה

(2) האם רוצה אביו שיכבדו יורשיו לבנו

(א) הגם שהוא קטן

(ב) והגם דליכא אפילו יתורא דמחייב לכבדו

(ii) ומסקינן

(1) דאינו אלא אפוטרופא דרוצה אביו שיכבדוהו

(ג) חלק ו'

(i) היכא דכתב כל נכסיו לאשתו במקום "אחר"

(1) אפוטרופא הויא

(2) דרוצה בעל שיכבדנה אותו אחר

(ii) אותו "אחר" אי אפשר שיהא אחר בעלמא

(1) דבעל אינו חושש שיכבד אחר בעלמא לאשתו

(2) והא ראי'

(א) דאיבעיא להו אפילו לאחי בעל – דקרוב הוא -- אי חש בעל שיכבדו לאשתו

(3) והלכך מוכרח דאותו אחר קרוב הוא (בלשון הג"ה: "אחר בביתו הוא")

(iii) שאלה

(1) מהו קריבתו של אותו אחר

(iv) תשובה

(1) אולי בנו הוא

(v) קשיא

(1) הא ליכא למימר

(2) דכבר אשמועינן דבעל רוצה דבניו יכבדו לאשתו

(vi) תירוץ

(1) מוכרח דאותו "אחר בביתו" בן בנו הוא או קרוב כעין בן בנו

(א) וקמ"ל דנותן חש דאף קרוב זה יכבד לאשת נותן

(2) ואע"ג דבאחי הבעל מיבעיא אלו רוצה שיכבדוהו

(א) קריבתו דהאי "אחר" יתירה מקריבתו דאחי הבעל

(ב) והלכך פשיטא דרוצה שיכבד האי "אחר" לאשתו

(5) המשך רשב"ם

(א) ניהדר לאיבעיא דלעיל

(i) בהכותב כל נכסיו לאשתו

(ii) האם עשאה אפוטרופא לבניו מאשה אחרת

(ב) וקבענו דאיבעיא תליא בהא דחייב כיבוד לאשת אביך אינה אלא ייתורא

(6) מהרש"ל

(א) קשיא לשיטת רשב"ם

(i) הרי חייב לכבד אחיך הגדול נמי אינו אלא יתורא

(1) ואפ"ה פשיטא לך לעיל דנותן רוצה שבניו יכבדוהו

(7) מהרש"א

(א) תירוץ לקושיית מהרש"ל

(i) הקדמה

(1) לפי דרכו הי' לו למהרש"ל להקשות נמי להני ב' קושיות

(2) קשיא א'

(א) אמאי איצטריך לשמואל ללמדנו דאשתו שהיא אמם רוצה בעל שיכבדוהו בניו

(ב) הרי אותו חייב מקרא מלא היא

(3) קשיא ב'

(א) ולא זו בלבד

(i) אלא אפילו לקטן המוטל בערוסה

(ii) פשטינגן לאיבעיא ומסקינגן דאפוטרופוס הוי

(iii) אע"ג דליכא אפילו ייתורא לכבדו

(ii) אלא מוכרח

(1) דמצד סברא

(א) יותר רוצה אדם שיכבדו אחרים לבניו בין גדולים בין קטנים

(ב) משרוצה שיכבדו לאשתו

(ג) אף היכא דליכא חיוב לכבד בניו כל עיקר

(iii) הלכך

(1) פשיטא לן דחש נותן שיכבדו לבנו הגדול

(2) ואפ"ה מיבעיא לן

(א) אלו חש שיכבדו לאשתו

(ב) אע"ג דחיוב לכבדה נמי אינו אלא ייתורא

(iv) והלכך

(1) איצטריך שמואל ללמדנו

(2) דחש נותן שיכבדו בניו את אמם

(3) אע"ג דחיוב לכבדה מקרא מלא הוא

(v) קשיא

(1) הרי סוף כל סוף פירש רשב"ם דמקור חיובו מילתא היא

(vi) תירוץ

(1) לא איכפת לן במקור חיוב לכבד אלא

(א) כשמדמים אשתו אם בניו לאשתו שאינה אמם

(i) ואומרים

1. דביותר פשיטא דאשתו אם בניו אפוטרופא הויא

a. מחמת דחיוב לכבדה מקרא מלא הוא

2. משנאמר דאשתו שאינה אמם אפוטרופא היא

a. אשר חיוב לכבדה אינה אלא ייתורא

(ב) וכשמדמים בנו הגדול לקטן המוטל בערוסה

(i) ואומרים

1. דבבנו הגדול פשיטא דאפוטרופוס הויא

a. מחמת דאיכא חיוב לכבדו מיהת מיתורא

2. ברם בבנו הקטן מיבעיא לן אלו אפוטרופוס הוי

a. דליכא אפילו ייתורא לכבדו

דף קלב.

תד"ה למחצה לשליש

(1) ברייתא

(א) רישא

(i) "הכותב פירות נכסיו לאשתו גובה כתובתה מן הקרקע"

(ב) סיפא

(i) "למחצה שלישי ורביע גובה כתובתה מן השאר"

(2) תוספות

(א) קשיא

(i) מרישא כבר נודע לן דאינה מוחלת לשיעבוד שלה

(ii) ומאי מוסיף הסיפא

(3) מהרש"ל

(א) כדי להבין קושיית תוספת

(ב) מוכרח

(i) דמפרשין לסיפא כזה

(1) אם נתן לה גוף דחצי קרקע שלו ביחד עם פירות אותו חצי

(2) אז אינה מוחלת לשיעבוד שלה

(ii) ועל זה מקשין

(1) דמאחר דמרישא נודע לן דאין מוחלת השיעבוד בעד פירות כל הנכסים

(2) מסתברא דאינה מוחלת לשיעבוד כשאינו נותן לה אלא פירות של אותו חצי

(ג) קשיא לקושיית תוספות

(i) נימא דבסיפא אשמועינן דאינה מוחלת השיעבוד אע"ג דג"כ נתן לה חלק בגוף

(ד) תירוץ

(i) לא מסתבר למימר

(1) דמחמת האי חצי גוף

(2) תמחול שיעבודה על החצי דנשאר ביד הבעל בין לגוף בין לפירות

(4) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אם תפרש לסיפא בפשטות

(1) דנותן לה רק חצי פירות ואינו נותן לה מן הגוף כלום

(ii) תתחזק קושיית תוספות

(1) דלהקשות קושיית תוספות לא תצטרך למיסמך על תירוץ דלא מסתבר וכו'

דף קלב:

ד"ה מכלל דתנא קמא

(1) משנה במסכת פאה

(א) רישא

(i) כתב לאשתו קרקע כל שהוא ("כתב לה")

(ii) אבדה כתובתה על נכסים שמוכר או נותן לאחרים

(ב) סיפא

(i) ר' יוסי אומר

(1) אם קיבלה עלי' כלומר שפירשה בהדיא שמוחלת לשיעבודה

(2) אבדה כתובתה אע"פ שלא כתב לה קרקע

(2) הקדמה

(א) חלק א'

(i) ביותר מסתבר שתאבד כתובתה על ידי קבלה

(ii) משתאבד כתובתה על ידי כתב לה

(iii) הלכך

(1) מאחר דנודע לן דאבדה כתובתה על ידי כתב לה

(2) נבין מעצמנו מצד כ"ש דאבדה כתובתה על ידי קבלה

(ב) חלק ב'

(i) יכולים אנחנו לפרש למשנה

(1) או דרישא וסיפא תרוייהו ר' יוסי אמרם

(2) או

(א) דרישא ע"י תנא קמא נאמרה

(ב) ובסיפא פליג ר' יוסי עלי' דתנא קמא

(3) גמרא – לשיטה דר' יוסי אמרה למשנה כולה

(א) ברישא קמ"ל ר' יוסי דבכתב לה לחודי' סגי לאבידת כתובתה

(ב) ובסיפא קמ"ל

(i) באופן זו ואין צריך לומר זו

(ii) דמכ"ש דבקבלה לחודה אבדה כתובתה

(4) גמרא – לשיטה דרישא רבנן אמרוה ודר' יוסי בסיפא פליג ארבנן דרישא

(א) מאחר דר' יוסי קאמר בסיפא

(i) "אבדה כתובתה אי קבלה אע"פ שלא כתב לה"

(ii) מוכרח דבהא פליג אדרבנן (תנא קמא) דהם אמרו ברישא

- (1) דלא אבדה כתובתה אי קבלה ולא כתב לה
- (2) משום דקא סברי דלא אבדה כתובתה כי אם בכתב לה וגם קיבלה
- (ב) ואכן זוהי שיטת ר' יהודה אליבא דתנא קמא
- (ג) שים לב אגב אורחא
- (i) דר' יהודה משמיענו ג"כ
- (1) דלא זו בלבד
- (א) דלתנא קמא איצטריך בין כתב לה בין קבלה כדי שתאבד כתובתה
- (2) אלא אף זו
- (א) דאיצטריך נמי שתהא שם כשבעל חילק נכסיו לאחרים
- (3) והלכך לא אבדה כתובתה
- (א) רישא (דר' יהודה)
- (i) אי כתב לה והיתה שם בשעה שחילק נכסיו לאחרים אבל לא קיבלה
- (ב) סיפא (דר' יהודה)
- (i) או כתב לה וקיבלה אבל לא היתה שם כשחילק לנכסיו לאחרים
- (5) תוספות
- (א) קשיא לשיטת ר' יהודה
- (i) קבענו דקבלה אלימי לאבידת כתובה ביחס לכתב לה דקליש
- (ii) ומכ"ש דאלימי מ"היתה שם" דלא הוזכר כלל במשנה ע"י רבנן או ר' יוסי
- (iii) וא"כ
- (1) סגי לי' לר' יהודה למימר דיני' דסיפא
- (א) דלא אבדה כתובתה
- (ב) כשכתב לה וקיבלה ולא היתה שם כשחילק לנכסיו לאחרים
- (2) ואנא אדע דיני' דרישא מעצמי
- (i) דמכ"ש דלא אבדה כתובתה
- (ii) כשכתב לה והיתה שם ולא קיבלה
- (6) מהרש"א
- (א) קשיא
- (i) ונימא דר' יהודה באופן לא זו אף זו מדבר
- (1) לא זו לבד דלת"ק איתא לדינא דרישא
- (א) כלומר דלא אבדה כתובתה כשהיתה שם ולא קיבלה
- (2) אלא אף זו דאיכא דינא דסיפא
- (א) דלא אבדה כתובתה כשקיבלה ולא היתה שם
- (ב) תירוץ

- (i) לא מדברים באופן לא זו אף זו – דהוא אופן חידוש -- כשמפרשים שיטת מאן דהוא אחר
- (ג) קשיא
- (i) הרי לשיטה דר' יוסי אמרה לכל המשנה
- (ii) פירשנו לדבריו באופן זו ואין צריך לומר זו
- (iii) הגם דאופן זה נמי אופן חידוש הוא
- (ד) תירוץ
- (i) שאני ר' יוסי דבמשנה קאמר דינא דנפשי' ואינו מפרש שיטת זולת

דף קלג.

רשב"ם ד"ה דלמא

(1) הקדמה

(א) ר' יוחנן בן ברוקה

(i) ריבה לאחד שראוי ליורשו

(1) דבריו קיימין אפילו אם ריבה דרך ירושה

(ב) רבנן

(i) לא מצי לרבות לאחד בדרך ירושה

(ii) אבל מצי לרבות לאחד בדרך מתנה

(2) גמרא

(א) אמר רב הונא

(i) שכיב מרע

(1) שכתב כל נכסיו לאחר בסתם

(2) ולא פירש לא לשון ירושה ולא לשון מתנה

(ii) אם אותו אחר ראוי ליורשו נוטלן משום ירושה מכח ר' יוחנן בן ברוקה

(iii) אם אינו ראוי ליורשו נוטלן משום מתנה

(ב) רב נחמן כמבואר ברשב"ם ומהרש"א

(i) קשיא לרב הונא

(1) בהא דאמרת דבראוי ליורשו דבריו קיימין בדרך ירושה

(א) לכאורה משמיע אתה אותנו בעקיפין

(i) דסבירא לך כר' יוחנן בן ברוקה

(ii) ודהלכך בסתם נוטלין משום ירושה כדי שלא תיעקר נחלה דאורייתא

(2) ותקשי

(א) אמאי לא אמרת בפשטות דסבירא לך כר' יוחנן בן ברוקה

(ii) שמא

(1) לא כיוונת להורות דבסתם נוטלן משום ירושה

(2) אלא עובדא כך הי' דמי שהוא כתב בסתם

(3) כגון בעובדא דאירעא לי

(א) דאמרו לשכיב מרע נכסי' למאן דילמא לפלניא

(ב) ואמר להו אלא למאן

(4) ולא כיוונת אלא לפרש לגבי מקרה כזו דין מסויים דשאני לך בין ירושה למתנה

דף קלג:

רשב"ם ד"ה דייני

(1) גמרא

(א) ר' יוחנן בן ברוקה ס"ל דבדרך ירושה מצי מוריש לרבות לאחד דראוי ליורשו

(ב) ברם

(i) משום דירושה אין לה הפסק

(ii) לא מצי מוריש להוריש נכסיו לראשון ולמימר דלאחר שמת ראשון יצאו לנכסים לשני

(ג) רב עיליש דאין איפכא וקאמר לי' רבא דייני דחצצתא הכי דייני

(2) רשב"ם

(א) ר"ח פירש חצצתא "בית הקברות"

(3) מהרש"א

(א) כלומר האי מיתנא דשכיב

(i) אילו הוי דיין

(ii) הוי דאין הכי לאפסקה לירושה

(iii) ברם רחמנא אמר דירושה אין לה הפסק